

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Beïnvloeding van het buitenlands beleid: de visie van actieve en minder actieve burgers t.a.v. enkele punten met betrekking tot het buitenlands beleid

Schennink, B.; Bartels, W.

Citation

Schennink, B., & Bartels, W. (1972). Beïnvloeding van het buitenlands beleid: de visie van actieve en minder actieve burgers t.a.v. enkele punten met betrekking tot het buitenlands beleid. *Acta Politica*, 7: 1972(1), 128-132. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3449345>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3449345>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Beïnvloeding van het buitenlands beleid: de visie van actieve en minder actieve burgers t.a.v. enkele punten met betrekking tot het buitenlands beleid door B. Schennink en W. Bartels

Een veelgehoorde klacht ten aanzien van het buitenlands beleid is dat het zo moeilijk te volgen en te beïnvloeden is. Het speelt zich grotendeels af buiten het blikveld van de meeste burgers en zelfs de regering en het eigen parlement hebben op verschillende punten niet veel greep op dat beleid: NAVO en EEG stellen de kamer soms voor vrijwel voldongen feiten. In het verkiezingsonderzoek is gevraagd of de ministers, de tweede kamer, de grote internationale ondernemingen, de regering van de V.S., de Europese Gemeenschap en de NAVO veel, weinig of helemaal geen invloed hebben bij belangrijke beslissingen op het gebied van de buitenlandse politiek. Van de steekproef vindt 46 % dat de grote internationale ondernemingen veel invloed hebben, 47 % de tweede kamer, 56 % de EEG, 61 % de NAVO, 64 % de ministers, en 65 % vindt dat de regering van de V.S. veel invloed heeft op belangrijke beslissingen op het gebied van de buitenlandse politiek. Hieruit blijkt dat minder mensen aan de Tweede Kamer veel invloed toekennen dan aan EEG, NAVO, de eigen ministers of de regering van de V.S.

De onstuimige groei van het aantal actiegroepen in Nederland kan er op wijzen dat de controlefunctie van het parlement ten dele overgenomen en ondersteund wordt door allerlei pressie- en actiegroepen. Deelnemers aan deze actie- en pressiegroepen zullen we in deze paragraaf 'actieve burgers' noemen, dit in tegenstelling tot 'minder actieven'. Uiteraard wil hier mee niet gezegd zijn, dat deze laatste categorie niet op andere wijze politiek (b.v. partij-politiek) actief zou kunnen zijn.

Het blijkt dat 20 % van de respondenten wel eens 'meegedaan heeft met een vereniging of groep die zich met zoiets (n.l. het ombuigen van door de overheid vastgestelde plannen en voorstellen, de schrijvers) bezighield' als ze het met bepaalde plannen niet eens waren. Eveneens zegt 20 % dat ze in dat geval wel eens geprobeerd hadden 'er met andere mensen iets aan te doen'. Wel moet aangetekend worden dat slechts een klein deel van de actiegroepen in Nederland op het gebied van het buitenlands beleid werkzaam is. Dat de participanten van actiegroepen relatief vaker het idee hebben dat ze inderdaad invloed kunnen uitoefenen op het regeringsbeleid blijkt uit het feit, dat van de mensen die zich met een groep of vereniging voor iets ingezet hebben 51 % vindt dat mensen zoals zij geen enkele invloed hebben op de regeringspolitiek. Daarentegen is van de mensen die *niet* in deze zin actief zijn geweest 60 % dezelfde mening is toegedaan. Hierbij kan worden aangetekend, dat bij de actieven het percentage 'niet-weters' 7 % bedraagt, en bij de minder actieven 8 %; een onderscheid dat derhalve aan onze vaststelling geen afbreuk doet. Ten aanzien van de mensen die er met anderen iets aan gedaan hebben blijkt eveneens dat die mensen relatief vaker optimistisch zijn over hun invloed op de regeringspolitiek dan

de minder actieven; iets dat overigens ook reeds door vroegere verkiezingsonderzoeken werd aangetoond.

Als die actiegroepen de controlefunctie van het parlement ondersteunen en bovendien nog optimistischer zijn over hun mogelijkheden tot beïnvloeding dan de minder actieve burgers, mag men verwachten dat mensen die zich in het kader van zulke groepen actief inzetten zich in ieder geval in meerdere mate een mening gevormd hebben over punten van buitenlands beleid dan mensen die in deze zin minder actief zijn. Waarschijnlijk mag men ook verwachten dat ze zich een andere mening hebben gevormd dan de minder actieven.

Om te bezien of deze verwachtingen enigszins kloppen, hebben we de meer actieven en de minder actieven op een aantal punten vergeleken. Op de eerste plaats hebben we bekeken of de actieven zich inderdaad relatief vaker een mening gevormd hebben over punten van buitenlands beleid dan de minder actieven. Op de punten waarop wij hen vergeleken hebben blijkt dat inderdaad het geval. Die punten zijn: algemene beoordeling van het buitenlands beleid in de afgelopen jaren, invloed van bovengenoemde instanties op het buitenlands beleid van Nederland, invloed van grote mogendheden op het buitenlands beleid, en enkele punten m.b.t. de NAVO. Bij al deze vergelijkingen blijkt dat de minder actieven relatief vaker 'weet niet' antwoordden dan de meer actieven. Zo blijkt 12 % van de actieven geen oordeel te hebben over het buitenlands beleid in de afgelopen jaren, terwijl van de minder actieven 24 % 'weet niet' antwoordde. De verschillen tussen actieven en minder actieven ten aanzien van de andere punten zijn meestal weliswaar wat kleiner, maar wijzen allemaal in dezelfde richting.

Op de tweede plaats hebben we ons afgevraagd of de meer actieven ook een andere mening hebben dan de minder actieven. Omdat het in dit geval duidelijk gaat om de mensen die een mening hebben, hebben we bij dit gedeelte van de analyse de mensen die 'weet niet' geantwoord hebben eruit gelaten. Het eerste punt van vergelijking betreft de vraag: 'Vindt u het buitenlands beleid van onze regering in de afgelopen jaren over het algemeen zeer goed, voldoende of slecht?' Zoals uit tabel 10,1 blijkt vinden actieven dit beleid relatief vaker slecht dan minder actieven. Wat echter opvalt in deze tabel is dat een even groot of zelfs groter percentage actieven dat beleid als 'zeer goed' kwalificeert. Lijkt het eerstgenoemde resultaat enigszins in de lijn van onze verwachting te liggen, het tweede waarschuwt voor voorbarige konklusies. Het is wellicht goed om nogmaals te signaleren dat de meeste acties niet op het buitenlands beleid gericht zijn.

Een tweede punt van vergelijking was de vraag of resp. de ministers, de tweede kamer, de grote internationale ondernemingen, de regering van de V.S.,

Tabel 11,1 Beoordeling van het buitenlands beleid van onze regering in de afgelopen jaren door mensen die zich in groepsverband of met andere mensen hebben ingezet om plannen gewijzigd te krijgen, en door mensen die dat niet gedaan hebben, in procenten van degenen die een mening hierover hebben

beoordeling buitenlands beleid:	'Meegedaan met vereniging of groep'			'Met andere mensen gepro- beerd er iets aan te doen'		
	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal
zeer goed	16	16	16(12)	20	15	16(12)
voldoende	64	76	73(53)	63	76	73(53)
slecht	19	8	11(8)	17	9	11(8)
totaal	100(17)	100(56)	100(73)	100(17)	100(55)	100(72)

de EEG en de NAVO, veel, weinig of helemaal niets te zeggen hebben bij belangrijke beslissingen op het gebied van de buitenlandse politiek van ons land. Wij verwezen reeds in de aanhef van deze paragraaf naar enkele gegevens hierover. Bij het weergeven van de tabel hebben we de 'niet-weters' buiten beschouwing gelaten.

Tabel 11,2 Percentage aktieven, resp. minder aktieven dat aan onderstaande groepen veel invloed toekent bij belangrijke beslissingen op het gebied van de buitenlandse politiek van ons land, waarbij 'niet weters' buiten beschouwing zijn gelaten

veel invloed toegekend aan:	'Meegedaan met vereniging of groep'			'Met andere mensen gepro- beerd er iets aan te doen'		
	ja	nee	totaal	ja	nee	totaal
De regering van de						
Verenigde Staten	81	76	77(84)	80	75	76(84)
De ministers	75	72	73(87)	73	73	73(87)
De N.A.V.O.	76	71	72(84)	76	71	72(83)
De Europese Gemeenschap	67	66	66(84)	66	66	66(84)
De grote internationale ondernemingen	65	52	55(84)	63	52	55(84)
De Tweede Kamer	58	52	53(87)	55	53	53(86)

In deze tabel valt met name op dat de meer aktieven relatief vaker veel invloed aan de grote internationale ondernemingen toekennen (65 % resp. 63 %) dan de minder aktieven (52 % beide gevallen). Verder zijn de ver-

schillen niet erg in het oog springend; wel wijzen ze, voor zover aanwezig, allemaal in dezelfde richting!

Het grote verschil t.a.v. de internationale ondernemingen en de relatief iets minder grote verschillen t.a.v. de invloed van de regering van de V.S. en de NAVO laten zich misschien verklaren door de aard en de doelstellingen van de huidige aktiegroepen op het gebied van het buitenlands beleid. Immers de meeste weerklank vinden aktiegroepen tegenwoordig, die zich uitdrukkelijk bezighouden met de groeiende kloof tussen armoede en rijkdom in deze wereld, waarbij de positie van de V.S., de NAVO (vgl. problematiek Zuidelijk Afrika) en de grote ondernemingen voortdurend in discussie worden gebracht. De rol van de grote ondernemingen krijgt bovendien waarschijnlijk meer aandacht wanneer, zoals de laatste jaren gebeurt, de economische en monetaire aspecten van het regeringsbeleid meer naar de voorgrond treden.

Opvallend is het verschil in perceptie van zowel 'aktieven' als 'passieven' t.a.v. de invloed van de regering van de V.S. bij de aktieven (resp. 81 % en 80 %) en die van de tweede kamer, (resp. 58 % en 55 %). Een dergelijk beeld werd ook gegeven door de antwoorden op vraag: 'Denkt U dat Nederland in zijn buitenlandse politiek de belangrijke dingen meestal zelf kan beslissen of beslissen daarover meestal de grote mogendheden?' 71 % meende van wel, slechts 15 % kende deze beslissende invloed aan Nederland zelf toe. Dat overigens de aktieven de tweede kamer wat meer invloed toekennen dan de niet aktieven zou misschien als lichte aanwijzing kunnen worden opgevat dat ze hun controlefunctie voornamelijk zien als het parlement ondersteunend. Tenslotte hebben we de mening van de meer aktieven en de minder aktieven vergeleken op een drietal vragen betreffende de NAVO. De eerste vraag is of Nederland lid moet blijven van de NAVO. Van de hele steekproef vindt 70 % dat Nederland lid moet blijven; van degenen die zich een mening gevormd hebben is 86 % die mening toegedaan. De aktieven vinden relatief iets minder vaak (83 % resp. 85 %) dat Nederland lid moet blijven dan de minder aktieven (87 %), maar het verschil is minimaal. Ten aanzien van de vraag t.a.v. het lidmaatschap van Griekenland en Portugal van de NAVO is eveneens vrijwel geen verschil tussen aktieven en minder aktieven te bespeuren. Van de hele steekproef vindt 42 % dat Griekenland en Portugal in de NAVO moeten blijven; van de mensen, die een mening hierover hebben is 60 % die mening toegedaan. Ook is de respondenten gevraagd wat Nederland in de NAVO zou moeten doen in verband met Griekenland en Portugal. Ook hier treden geen grote verschillen op tussen meer en minder aktieven. Van de hele steekproef vindt 16 % dat Nederland niets moet doen; 46 % vindt dat Nederland er in de NAVO op moet aandringen, dat Griekenland en Portugal weer democratisch geregeerd worden; 4 % vindt dat Nederland uit de NAVO moet gaan, als Griekenland en Portugal lid blijven.

Op deze vraag zei 22 % het niet te weten, de rest stelde iets anders voor (2 %) of gaf geen antwoord (6 %). Voor zover er hier verschillen te bespeuren zijn, wijzen die in de richting dat de meer aktieven relatief vaker vinden dat Nederland wel iets moet ondernemen dan de minder aktieven. Zo vindt van de minder aktieven 24 % dat Nederland niets moet doen, terwijl van de meer aktieven 16 % die mening is toegedaan.

Samenvattend kan men zeggen dat uit deze paragraaf blijkt dat aktieven meer vertrouwen hebben in de mogelijkheden tot beïnvloeding van het overheidsbeleid dan de minder aktieven. Ook hebben ze zich in meerdere mate een mening gevormd over punten van buitenlands beleid dan de minder aktieven. Onze verwachting dat de aktieven ook een andere mening gevormd hebben dan de minder aktieven klopt min of meer, waar het gaat om een algemene beoordeling van het buitenlands beleid van de afgelopen periode, en waar gevraagd is naar de invloed van grote internationale ondernemingen op het beleid. Ten aanzien van de andere punten van vergelijking is er niet zo'n duidelijk verschil te bespeuren als we verwacht hadden, alhoewel de aanwezige kleine verschillen wel in de verwachte richting wijzen. Dat die verschillen zo gering zijn, kan te wijten zijn aan het feit dat de meeste akties niet primair gericht zijn op veranderingen in het buitenlands beleid. Daar komt nog bij dat de groep mensen die wij hier omschreven hebben als de 'meer aktieven' zeer gemengd kan zijn samengesteld. Men kan actief zijn in bijvoorbeeld 'Binding Rechts' maar ook in de 'Marxistisch-Leninistische Studentenbond' om maar twee extremen te noemen. Zouden we de groep van aktieven op dit punt verder onderverdeeld hebben, dan waren de verschillen waarschijnlijk wat duidelijker naar voren gekomen.

Bijlage I

Steekproefverantwoording¹

F. M. Roschar

1, Steekproefgrootte

Een aantal van ca. 2500 geslaagde pre-gesprekken werd als gewenst beschouwd om specifieke deelanalyses op kleine subgroepen, bijvoorbeeld op het terrein van Internationale Betrekkingen, mogelijk te maken. Gezien de omvang van de geconstateerde non-response van circa 25 % bij het Tilburgse verkiezingsonderzoek van de Provinciale Statenverkiezingen van maart 1971, werd daarom het aantal startadressen op 3330 gesteld.

2, De steekproefopzet

2,1 Het streekproefkader: de gemeente — Een eenvoudige a-selecte steekproef zou met name op het platteland herhaaldelijk leiden tot een grote spreiding van slechts enige vraaggesprekken over vele verspreide gemeenten. In de onderzoekspraktijk is deze situatie niet te realiseren in verband met de uitzonderlijk hoge enquêteringskosten. Binnen de grenzen van het besteedbare budget moest worden besloten dat in elke steekproefgemeente minimaal vier gesprekken gevoerd zouden worden. Deze beslissing hield in dat alle gemeenten met meer dan 9531 kiesgerechtigde inwoners in ieder geval met tenminste vier vraaggesprekken in de steekproef moesten worden opgenomen. Uit de overige gemeenten werden, evenredig met hun omvang, a-select gemeenten getrokken, waarin vier vraaggesprekken werden gevoerd. Deze vraaggesprekken representeren dan 9531 kiezers woonachtig in gemeenten van hetzelfde type.

Er kunnen dus in het steekproefkader twee strata worden onderscheiden:

- 1 de niet-vastgeselecteerde gemeenten (non-selfselective);
- 2 de vastgeselecteerde gemeenten (selfselective).

2,2 De gemeenten per 1 januari 1971² — Ieder jaar publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) een overzicht van de bestaande Nederlandse gemeenten, waarin onder andere de door het CBS opgezette urbanisatiegraad en de bevolkingsdichtheid van de gemeenten is opgenomen. Tijdens de trekking van de steekproef uit de gemeenten, in december 1970, had de laatste CBS-publikatie betrekking op de situatie van 1 januari 1970. Het CBS kon echter gegevens verschaffen over de mutaties tot december 1970 en de nog te verwachten veranderingen tot 1 januari 1970. Kort na de fixatie van de gemeentelijke indeling op 1 januari 1971 begon de selectie van de geregistreerde kiesgerechtigde personen, namelijk op 15 januari 1971. Aangezien het CBS in de eerste maanden van 1971 geen veranderingen in de gemeentelijke indeling meer verwachtte, was deze indeling op het moment van de steekproeftrekking geheel met de reële situatie in overeenstemming.

2,3 De kiezers per 1 januari 1971 — Ter bepaling van het aantal respondenten per gemeente moest het aantal kiesgerechtigde personen per gemeente bekend zijn. Hiervoor werden de nog niet gepubliceerde CBS-gegevens gebruikt aangaande het aantal kiesgerechtigden voor de gemeenteraadsverkiezingen van 3 juni 1970. Geschat werd dat op die datum 7.934.875 Nederlanders kiesgerechtigd waren. Deze schat-

¹ De steekproef-procedure is samen met prof. dr. R. J. Mokken opgezet.

² Wij danken veel aan de medewerking van enige afdelingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek in Den Haag.